Διά ταύτα

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα)

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε, με διάταξη της 18ης Ιουνίου 1982, το Corte d'appello της Κατάνης αποφαίνεται:

Σύμφωνα με τους ισχύοντες δασμολογικούς κοινοτικούς κανόνες, η αφαίρεση από τρίτους, έστω και χωρίς πταίσμα του οφειλέτη, εμπορευμάτων που υπόκεινται σε δασμό δεν αποσβένει τη σχετική υποχρέωση.

O'Keeffe Pescatore

Bosco Koopmans Bahlmann

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 5 Οκτωβρίου 1983.

Ο γραμματέας

J. A. Pompe

Βοηθός γραμματέας

Ο πρόεδρος του τέταρτου τμήματος

A. O'Keeffe

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ G. FEDERICO MANCINI ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ 6 ΙΟΥΛΙΟΥ 1983 [1]

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Η προδικαστική αυτή υπόθεση αφορά τους κοινοτικούς κανόνες στον τελωνειακό τομέα. Το ζήτημα είναι αν, δυνάμει των κανόνων αυτών, η αφαίρεση υπό τρίτων ενός εμπορεύματος που υπόκειται σε τελωνειακούς δασμούς, χωρίς να συντρέχει πταίσμα του οφειλέτη του δασμού, αποσβένει τη φορολογική υποχρέωση λόγω αδυναμίας εκπληρώσεως που οφείλεται σε ανωτέρα βία.

1 — Μετάφραση από τα ιταλικά.

Συνοψίζω τα πραγματικά περιστατικά. Το Νοέμβριο του 1978, άγνωστοι αφαίρεσαν οινοπνευματώδη ποτά και αλλοδαπής καταγωγής επεξεργασμένα καπνά που ανήκαν στην εταιρία Mellina Agosta, από μια αποθήκη που βρίσκεται στο εσωτερικό της τελωνειακής ζώνης του λιμένος της Κατάνης και την οποία διαχειρίζεται η εταιρία Esercizio Magazzini Generali. Τα αστυνομικά όργανα διαπίστωσαν ότι, για να εισέλθουν στην αποθήκη, οι κλέπτες είχαν παραβιάσει ένα μεταλλικό παραπέτασμα που είχε δύο κλειδαριές, τα κλειδιά των οποίων φυλάσσονταν, το ένα από την εταιρία που διευθύνει την αποθήκη και το άλλο από το τελωνείο του λιμένος. Στη συνέχεια, τον Ιανουάριο του 1979, το τελωνείο της Κατάνης ζήτησε τόσο από την εταιρία Magazzini Generali όσο και από την εταιρία Mellina Agosta να καταβάλουν το ποσό των 78 εκατομμυρίων λιρών περίπου ως δασμούς και φόρους προστιθεμένης αξίας για το κλαπέν εμπόρευμα καθώς επίσης βεβαίως και νόμιμους τόκους και έξοδα.

Κατά της αιτήσεως αυτής, η εταιρία Magazzini Generali άσκησε ιεραρχικώς διοικητική προσφυγή η οποία όμως απορρίφθηκε και, τον Ιούνιο του 1979, οι τελωνειακές αρχές κοινοποίησαν στην εν λόγω εταιρία και στην εταιρία Mellina Agosta ένταλμα για την καταβολή του παραπάνω ποσού. Κατόπιν αυτού, οι δύο εταιρίες άσκησαν χωριστά ανακοπή ενώπιον του δικαστηρίου της Κατάνης· με αποφάσεις που εκδόθηκαν το 1981, το δικαστήριο αυτό δέχτηκε ότι το εν λόγω ποσό δεν οφειλόταν και καταδίκασε τη διοίκηση να καταβάλει στις ανακόπτουσες τα δικαστικά έξοδα. Η διοίκηση άσκησε έφεση και, στο πλαίσιο των σχετικών διαδικασιών, ο δευτεροβάθμιος δικαστής ανέβαλε την εκδίκαση των δύο παραλλήλων υποθέσεων με χωριστές διατάξεις της 18ης Ιουνίου 1982. Κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της συνθήκης ΕΟΚ, υπέβαλε στο Δικαστήριο το ερώτημα «αν η κλοπή εμπορευμάτων υποκειμένων σε δασμό υπό τις παραπάνω συνθήκες ή γενικά και αφηρημένα υπό συνθήκες οι οποίες, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, την εξομοιώνουν με ανωτέρω βία, δυνάμει των αρχών της εσωτερικής εννόμου τάξεως, αποτελεί ανωτέρα βία υπό την έννοια του κοινοτικού τελωνειακού συστήματος».

Με διάταξη της 19ης Ιανουαρίου 1983, το Δικαστήριο, διαπιστώνοντας ότι υπάρχουν λόγοι συνεκδικάσεως που αφορούν και το αντικείμενο και τους διαδίκους, αποφάσισε να ενώσει και να συνεκδικάσει τις δύο υποθέσεις προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και έκδοση κοινής αποφάσεως.

2. Για να κατανοηθεί καλύτερα το ερώτημα, θεωρώ σκόπιμο να εκθέσω τους ιταλικούς τελωνειακούς κανόνες που εξετάστηκαν στην κύρια δίκη και τους οποίους ο παραπέμπων δικαστής θεώρησε ότι ίσως δεν συμβιβάζονται προς την κοινοτική κανονιστική ρύθμιση.

Σύμφωνα με το άρθρο 36 του ενιαίου κειμένου των τελωνειακών νόμων που κυρώθηκε με το υπ' αριθ. 43 διάταγμα του Προέδρου της Δημοκρατίας, της 23ης Ιανουαρίου 1973 (Gazzetta ufficiale, suppl. ord. n. 80/73), «όσον τα αφορά τα υποκείμενα σε τελωνειακούς δασμούς εμπορεύματα, η φορολογική οφειλή γεννάται με τη διάθεσή τους στην κατανάλωση επί του τελωνειακού εδάφους». Επιπλέον, το ίδιο κείμενο ορίζει ότι «θεωρούνται ως οριστικώς διατεθέντα στην κατανάλωση ... τα εμπορεύματα ... που παρανόμως αφαιρέθηκαν των τελωνειακών υποχρεώσεων ή που ... εν πάση περιπτώσει ... δεν υποβλήθηκαν εντός των τασσομένων προθεσμιών στις τελωνειακές επαληθεύσεις και ελέγχους ή δεν ανευρέθησαν για να υποβληθούν στις εν λόγω διαδικασίες ...». Πάντως — και αυτό είναι το σημείο που μας ενδιαφέρει — βάσει του άρθρου 37 του ενιαίου κειμένου, η φορολογική οφειλή δεν γεννάται «όταν ο υπόχρεως αποδεικνύει ότι η μη τήρηση των τελωνειακών του

υποχρεώσεων ή η υφαίρεση όλων ή μέρους των εμπορευμάτων από την υποβολή στο τελωνείο ή στις τελωνειακές επαληθεύσεις και ελέγχους οφείλονται στην απώλεια ή στην καταστροφή του εμπορεύματος λόγω τυχηρού γεγονότος ή ανωτέρας βίας ή λόγω γεγονότος που αποδίδεται σε ελαφρά αμέλεια τρίτου ή του ίδιου του υποχρέου».

Η διάταξη αυτή προκάλεσε δυσχέρειες ως προς την ερμηνεία, ιδίως όσον αφορά την έννοια του όρου «απώλεια»: η διοίκηση υποστηρίζει ότι ό όρος αυτός σημαίνει την εξαφάνιση του εμπορεύματος, το οποίο κανένας δεν μπορεί να ανακτήσει επωφελώς, ενώ οι ιδιώτες ισχυρίζονται ότι ο όρος έχει ευρύτερη έννοια που περιλαμβάνει και την αδυναμία διαθέσεως του εμπορεύματος λόγω του ότι αυτό δεν είναι πλέον στην κατοχή του υποχρέου. Η διαφορά μεταξύ των δύο απόψεων έχει σημαντικές πρακτικές συνέπειες: αρκεί να αναφερθεί ότι, για όποιον δέχεται τη δεύτερη άποψη, η κλοπή του εμπορεύματος από τρίτους και χωρίς πταίσμα του υποχρέου αποτελεί «απώλεια» κατά την έννοια του άρθρου 37 και συνεπάγεται την απόσβεση της τελωνειακής οφειλής. Εξάλλου, το Corte di cassazione αποφάνθηκε κατ' αυτή την έννοια με τις αποφάσεις 6148 της 22ας Δεκεμβρίου 1978 και 431 της 18ης Ιανουαρίου 1980.

Το πρόβλημα λύθηκε οριστικά με το νόμο 891 της 22ας Δεκεμβρίου 1980 (Gazzetta ufficiale 355 της 30. 12. 1980). Ο νόμος αυτός ορίζει ότι «ο όρος απώλεια που αναφέρεται στο άρθρο 37 του ενιαίου κειμένου των τελωνειακών νόμων ... έχει την έννοια της εξαφανίσεως και όχι της στερήσεως της δυνατότητας διαθέσεως του προϊόντος· στη συνέχεια προσθέτει ότι η διευκρίνιση αυτή δεν τροποποιεί το άρθρο 37 αλλά αποτελεί την αυθεντική του ερμηνεία (άρα ισχύει όχι en nunc αλλά ex tunc). Όπως είναι φυσικό, το Corte di cassazione ευθυγραμμίστηκε με την παρέμβαση του νομοθέτη. Υπενθυμίζω ότι, με την απόφαση 5769 της 31ης Οκτωβρίου 1981 δέχτηκε ότι «κατά τη ρητή δούληση (του τελευταίου) η κλοπή ουδέποτε περιελήφθη στην έννοια "απώλειας" που αναφέρεται στο άρθρο 37».

3. Ας εξετάσουμε τώρα τις κοινοτικές πηγές οι οποίες, όσον αφορά τους τελωνειακούς δασμούς, ορίζουν τους λόγους που συνεπάγονται την απόσβεση της τελωνειακής οφειλής και οι οποίου προέρχονται από αιτία που δεν αποδίδεται στον οφειλέτη. Υπό το φως των πηγών αυτών πρέπει να εξεταστεί η ιταλική ρύθμιση προκειμένου να κριθεί αν συμβιβάζεται προς τους σχετικούς κανόνες.

Σχετικά, πρέπει να εξεταστεί κατά πρώτον η οδηγία 74 του Συμβουλίου, της 4ης Μαρτίου 1969 περί εναρμονίσεως των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν το καθεστώς της τελωνειακής αποταμιεύσεως (ΕΕ, ειδ. έκδ. 02/001, σ. 41). Η εν λόγω οδηγία ορίζει στο άρθρο 11 ότι «ο αποταμιευτής και ο εκμεταλλευόμενος ή διαχειριζόμενος αποθήκες πρέπει να δύνανται να απολαύουν της ολικής απαλλαγής από δασμούς, φορολογικές επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος και εισφορές, για απώλειες που επισυνέβησαν κατά τη διάρκεια της παραμονής σε αποταμίευση και οφείλονται σε τυχαία περιστατικά, σε περιπτώσεις ανωτέρας βίας, ή σε λόγους που εξαρτώνται από το είδος των εμπορευμάτων». Ο κανόνας αυτός εξαρτά επομένως την απαλλαγή (ακριβέστερα την απόσβεση της τελωνειακής οφειλής) μόνο από δύο κατηγορίες λόγων: τη *vis* ή το *casus* και τη φύση των εμπορευμάτων (η περίπτωση των αναλώσιμων εμπορευμάτων ή των προϊόντων που

δεν μπορούν πλέον να χρησιμοποιηθούν λόγω της διασκορπίσεώς τους: αναφέρω τα υγρά καύσιμα που χύνονται στο δρόμο λόγω ρήξεως της δεξαμενής στην οποία περιέχονται».

Πάντως, η περίπτωση της κλοπής δεν προβλέπεται. Πράγματι, η διατύπωση που χρησιμοποιεί ο κοινοτικός νομοθέτης δεν διευκρινίζει αν η «απώλεια» λόγω ανωτέρας βίας περιλαμβάνει αποκλειστικά την καταστροφή του εμπορεύματος ή και την αφαίρεσή του από την κατοχή του εισαγωγέα και επομένως επιτρέπει και την μία και την άλλη ερμηνεία. Επειδή όμως η παράγραφος 3 του άρθρου 11 αποκλείει από την έννοια της απώλειας τις «αντικανονικές αναλήψεις εμπορευμάτων» ορίζοντας για την περίπτωση αυτή ότι εισπράττονται δασμοί βάσει των συντελεστών που ισχύουν κατά την ημερομηνία της αναλήψεως, κλίνω μάλλον προς τη στενότερη ερμηνεία. Η ιταλική κυβέρνηση ορθά παρατηρεί ότι, υιοθετώντας την άποψη αυτή, η οδηγία εξομοιώνει τελικά την αντικανονική ανάληψη με τη διάθεση στην κατανάλωση. Πράγματι: η αντικανονική ανάληψη δεν ισοδυναμεί κατ' ανάγκη με την αφαίρεση υπό τρίτων. Όμως, η έκταση της διατυπώσεως και κυρίως η επιλογή του επιθέτου (σε τελευταία ανάλυση αντικανονικός σημαίνει αντίθετος προς τους κανόνες) υπαινίσσονται ότι η εξομοίωση αυτή ανταποκρίνεται στη βούληση του νομοθέτη.

Πάντως, κάθε αμφιβολία αίρεται με την εξέταση του κανονισμού του Συμβουλίου 222 της 13ης Δεκεμβρίου 1976, περί κοινοτικής διαμετακομίσεως (GU L 38 της 9ης Φεβρουαρίου 1977, σ. 1). Συγκεκριμένα, το άρθρο 34 του κανονισμού αυτού ορίζει ότι «... οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών απαλλάσσουν τον κυρίως υπόχρεο από την καταβολή δασμών και άλλων επιβαρύνσεων για τα εμπορεύματα: α) ... που απωλέσθησαν αποδεδειγμένα λόγω ανωτέρας βίας ή τυχηρού γεγονότος, β) που αναγνωρίστηκαν ως ελλείποντα εκ λόγων αναγομένων στη φύση τους». Όμως, η κλοπή είναι βεβαίως άσχετη και με την περίπτωση α) και με την περίπτωση β)· επομένως δεν συνεπάγεται απαλλαγή από την υποχρέωση. Δεν πρόκειται για τυχαίο γεγονός. Ο κανόνας ξεκινά προφανώς από τη σκέψη ότι προϋπόθεση της τελωνειακής υποχρεώσεως είναι η είσοδος των εμπορευμάτων στο οικονομικό κύκλωμα. Η καταστροφή τους ή η απόλυτη φθορά τους εμποδίζει την είσοδο αυτή και επομένως απαλλάσσει της υποχρεώσεως. Αυτό δεν συμβαίνει με την κλοπή η οποία *δεν* καθιστά αδύνατη τη χρησιμοποίηση του προϊόντος *παρά μόνο* από τον κάτοχο και η οποία επομένως δεν αίρει την υποχρέωση.

4. Κατά τα λοιπά, η οδηγία του Συμβουλίου 623 της 25ης Ιουνίου 1979 περί εναρμονίσεως των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την τελωνειακή οφειλή (GU L 179, σ. 31) ακολουθεί την ίδια γραμμή. Στο άρθρο 4 ορίζει ότι: «... ουδεμία τελωνειακή οφειλή λόγω εισαγωγής θεωρείται ότι γεννάται για ένα συγκεκριμένο εμπόρευμα: α) εφόσον ο ενδιαφερόμενος αποδεικνύει ... ότι η μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων ... οφείλεται στην ολική καταστροφή ή στην οριστική απώλεια του εν λόγω εμπορεύματος εκ λόγων που ανάγονται από τη φύση του ή λόγω τυχαίου γεγονότος ή ανωτέρας βίας ...». Είναι φανερό κατά τη γνώμη μου ότι, και εδώ, μόνο τα γεγονότα που μπορούν να αφαιρέσουν τη δυνατότητα χρησιμοποιήσεως του προϊόντος όχι μόνο από τον κάτοχό του αλλά από *οποιονδήποτε* θεωρούνται ως λόγοι που συνεπάγονται απόσβεση της οφειλής. Το προοίμιο της οδηγίας αποδεικνύει ότι αυτό το κλειδί ερμηνείας είναι ορθό. Συγκεκριμένα, στην ένατη αιτιολογική σκέψη ορίζει ότι «οι λόγοι

αποσβέσεως πρέπει να στηρίζονται στη διαπίστωση ότι το εμπόρευμα δεν είχε τελικά τον οικονομικό προορισμό που δικαιολογεί την επιβολή εισαγωγικών ή... εξαγωγικών δασμών».

Μια άλλη επιβεβαίωση της ερμηνείας που υποστηρίζω παρέχει η σύμβαση του Κυοτο της 18ης Μαΐου 1973 περί απλοποιήσεως και εναρμονίσεως των τελωνειακών συστημάτων, στην οποία προσχώρησε η Κοινότητα με την απόφαση του Συμβουλίου 75/199 της 18ης Μαρτίου 1975 (GU L 100, σ. 1). Στο σημείο που μας ενδιαφέρει, σημαντικό είναι το άρθρο 22 του παραρτήματος Ε.3 που ορίζει ότι: «τα υπό αποταμίευση εμπορεύματα που καταστράφηκαν ή απωλέσθησαν οριστικώς συνεπεία ατυχήματος ή ανωτέρας βίας δεν υπόκεινται σε εισαγωγικούς δασμούς και φόρους...».

Σε τελευταία ανάλυση, στο κοινοτικό σύστημα, η απόσβεση της φορολογικής οφειλής είναι συνέπεια της απώλειας του εμπορεύματος, η οποία νοείται ως αποκλειστικά αντικειμενικό περιστατικό: δηλαδή το ουσιώδες στοιχείο είναι ότι αίρεται η δυνατότητα χρησιμοποιήσεως του αγαθού στο πλαίσιο του οικονομικού σκοπού για τον οποίο προορίζεται, ενώ δεν ενδιαφέρει η τύχη της σχέσεως που συνδέει το αγαθό με τον κάτοχό του. Με άλλα λόγια, η κλοπή — που είναι το συμβάν στο οποίο αναφέρεται ο παραπέμπων δικαστής με τις διατάξεις του — δεν περιλαμβάνεται στους λόγους αποσβέσεως της τελωνειακής υποχρεώσεως από κοινοτικής πλευράς.

5. Βάσει του συμπεράσματος αυτού, δεν νομίζω ότι χρειάζεται να δοθεί απάντηση στο ερώτημα που σας απεύθυνε το δικαστήριο της Κατάνης ως προς την κοινοτική έννοια της ανωτέρας βίας. Πράγματι, αφού αποκλείστηκε η περίπτωση εξομοιώσεως της «υποκειμενικής» απώλειας του εμπορεύματος που υπόκειται σε δασμό, ως προς την απόσβεση, με την καταστροφή ή την εξαφάνιση του εμπορεύματος, δεν υπάρχει λόγος να εξετασθούν οι αιτίες της καταστροφής ή της εξαφανίσεως και, από την πλευρά αυτή, να τεθεί το ερώτημα αν η κλοπή εμπίπτει στην έννοια της ανωτέρας βίας. Η διευκρίνιση αυτή αντικατροπτίζεται στην απάντηση που πρέπει να δοθεί στο ερώτημα του ιταλού δικαστή: σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές που εκτέθηκαν παραπάνω, η απάντηση πρέπει να περιοριστεί μόνο σε εκείνους τους λόγους αποσβέσεως της τελωνειακής οφειλής που συνδέονται με την «αντικειμενική» απώλεια του αγαθού. Αν υπερβούμε το όριο αυτό θα εξέλθουμε από το πλαίσιο της υπό κρίση υπόθεσης.

6. Για όλους τους παραπάνω λόγους προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει με τον ακόλουθο τρόπο στο ερώτημα που του υπέβαλε το Corte d'appello της Κατάνης, στο πλαίσιο των υποθέσεων μεταξύ των δημοσιονομικών αρχών της Ιταλικής Δημοκρατίας και των εταιριών Mellina Agosta και Esercizio Magazzini Generali, με δύο διατάξεις της 18ης Ιουνίου 1982:

«Κατά τους κοινοτικούς κανόνες που ισχύουν στον τελωνειακό τομέα, η υφαίρεση υπό τρίτων και χωρίς πταίσμα του οφειλέτη, εμπορευμάτων που υπόκεινται σε δασμό δεν αποσβένει τη σχετική υποχρέωση.»